

דף מקורות - פרשת לך לך – הברכה הישראלית

השיעור השבועי של הרב יצחק חי זאגא בבית הרב קוק, אור לה' חשון תשע"ח
א. בראשית יב - 'ויאמר ד' אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך. ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה. ואברכה מברכך ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחות האדמה. רש"י - והיה ברכה - הברכות נתונות בידך, עד עכשיו היו בידך, ברכתך את אדם ואת נח ואתך, ומעכשיו אתה תברך את אשר תחפוץ. דבר אחר ואעשך לגוי גדול זהו שאומרים אלוקי אברהם, ואברכך זהו שאומרים אלוקי יצחק, ואגדלה שמך זהו שאומרים אלוקי יעקב. יכול יהיו חותמין בכלן, תלמוד לומר והיה ברכה, בך חותמין ולא בהם. רד"ק - ונברכו בך כל משפחות האדמה - כל המשפחות שתגור בתוכם כמו ארץ כנען וארץ פלשתים וארץ מצרים, אשלח להם ברכה מיום שתגור ביניהם לזכותך, כדי שיאהבוך וינשאוך. רבינו בח"י - וע"ד הקבלה: ונברכו בך, הברכה מלמעלה מדתו של אברהם תחלת המדות, ולזה רמזו במה שדרשו: ונברכו בך, שתהא ברכתם עוברת בך. והענין שהוא תחלה לקבל הברכה וממנו תתפשט הברכה בכל העולם, וזהו ענין שכתוב: (תהלים קיז) "שבחוהו כל האומים", "כי גבר עלינו חסדו..".

ב. ב"ר לט - 'והיה ברכה, קרי ביה בריכה מה בריכה זו מטהרת את הטמאים אף את מקרב רחוקים ומטהרם לאביהם שבשמים.. ונברכו בך, הגשמים בזכותך, הטללים בזכותך, הה"ד ויודע הדבר למרדכי ויגד לאסתר המלכה וגו', זה מהול וזה ערל וחס עליו אתמהא, ר"י ור"נ, ר"י אומר מזקנים אתבונן כי פקודיך נצרתי, אמר, יעקב בירך את פרעה.. יוסף גילה לו, דניאל גילה לנבוכדנצר אף אני כן ויגד לאסתר המלכה, ור' נחמיה אמר, אמר הקב"ה לאברהם אבינו ונברכו בך.. אין תימר דלהוי עתירין הרי עתירין אנן מינן אלא לשאלה כשהן נכנסין לצרה הם נשאלים לנו ואנו מגלין להם.

ג. ויקרא רבה לה' יא - 'ונתתי גשמיכם בעתם לא גשמי כל הארצות מה אני מקיים ונברכו בך כל משפחות האדמה ובזרעך אלא שיהיה השבע בארץ ישראל ורעב בכל הארצות ויהיו כל הארצות באין לזקחין מכם פירות ומעשרין אתכם בכספים כענין שנאמר וילקט יוסף את כל הכסף, כתיב וכימיך דבאך שיהיו כל הארצות דובאות כסף ומביאין לארץ ישראל.

ד. בראשית כח - 'ויצא יעקב.. ונברכו בך כל משפחות האדמה ובזרעך. אור החיים - שכן מצינו בארם.. כאומרם ז"ל.. שקודם בא יעקב היו מדוחקים למים וכיון שבא נתברכו במים, וכן ג"כ במצרים מעת שירד נתבטלה גזירת הרעב, ונתברכו לרגלו. ואומרו ובזרעך שכל זמן שהיה בית המקדש קיים היתה ברכת ע' אומות וקיומם באמצעות ישראל שהיו מקריבין ע' פרים בחג, ובגליות ג"כ קיום האומות וסמיכתם היא ישראל דכתיב שמוני נוטרה את הכרמים וגו'.

ה. שערי אורה - ולפי שהו"ה יתברך משפיע כל מיני שפע ואצילות בשם אדני"ו ובו כל גנזי המלך וכל מיני עשרו ואליו יובאו ובו יתכנסו ויגנזו ומשם יתפשטו למלאת צורך כל הבריות והוא כדמיון בריכה שהנחל נמשך לתוכה ומן הבריכה מספקים מים להשקות את הגן ולשתות ולשאר הצרכים, מכנים בתורה שם אדני"ו בכינוי ברכה, כי הברכה מלשון בריכה.. וד' יתברך ויתעלה מסר שם זה לאברהם אבינו ע"ה לפתוח שערי אדני"ו ולתת כל מה שצריך לו ולשאר כל בני העולם ומסר בידו ברכה זו וזהו סוד ואברככה ואגדלה שמך והיה ברכה, לא אמר והיה מבורך אלא והיה ברכה, הרי הברכה מסורה בידך קח כפי רצונך ולא לך לבדך אני נותן לך רשות ליטול אלא לכל מי שתרצה תן כפי רצונך לכל בני העולם וזהו ונברכו בך כל משפחות האדמה כלומר כל הרוצה לטול כלום מברכה זו אינו נוטל אלא על ידך שהרי היא מסורה בידך ושלך היא. ולפיכך ארז"ל שהראשון שקרא את ד' ית' אדני"ו הוא אברהם אבינו ע"ה..

ו. דברים יא - 'ארץ אשר ה' אלוקיך דורש אותה - והלא אף כל הארצות הוא דורש, שנאמר (איוב לח, כו) להמטיר על ארץ לא איש, אלא כביכול אינו דורש אלא אותה, ועל ידי אותה דרישה שדורשה דורש את כל הארצות עמה.

ז. אורות ישראל ג' ה - 'הצמאון להבלע כולו ברוח ישראל צריך הוא להתגבר. לחשוב ישראליות, להרגיש ישראליות, לחיות חיים ישראליים, לראות בשמחת ישראל, זאת היא מגמה עמוקה גבוהה ורחבה, מלאה טל חיים של קודש, מובדלת מרגש דוגמתה אצל אומות העולם, שרפוד בהרבה שנאת

הבריות ורשעה בלא אידיאל קדש פנימי, הצמאון לרוח האומה צמאון הוא לד', לאור תורה, ליושר, לחכמה, וכל טוב ונעלה .

ח. אורות ארץ ישראל ג - 'יצירה עצמית ישראלית, במחשבה ובתקף החיים והמפעל, אי אפשר לישראל אלא בארץ ישראל. לעומת זה, כל הנעשה מישראל בארץ ישראל מתבטלת הצורה הכללית שבו לגבי הצורה העצמית המיוחדת של ישראל, וזהו אושר גדול לישראל ולעולם. החטאים שגורמים גלות הם הם שמדלחים את המעין העצמי, והמקור מזיל הזלות טמאות, "את משכן ד' טמא". וכשהמקור העצמי המיוחד נשחת, מתעלה המקוריות היסודית לאותו החלק העליון התמציתי, שיש לישראל בסגולת האדם, וזה נשאב דוקא בגלות, והארץ מתחרבת ומשתוממת וחרבנה מכפר עליה. המעין פוסק מלהזיל והוא מסתנן קמעא קמעא, וההופעות של החיים והמחשבה יוצאות דרך הצנור הכללי, שהוא פזור בכל העולם כלו, "כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם", עד אשר ההזלות הטמאות הפרטיות מתפסקות וחוזר כח המקור לטהרתו. ואז נמאסת הגלות לגמרי והרי היא מיותרת, והאורה הכללית חוזרת היא להיות נובעת מהמעין העצמי הפרטי בכל חילו, ואורו של משיח המקבץ נדחים מתחיל להופיע, וקול בכי תמרורים של רחל המבכה על בניה מתמתק על ידי שפעת תנחומים, של "מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך, נאם ד', ושב מארץ אויב, ויש תקוה לאחריתך, נאם ד' ושב בנים לגבולם". ויצירת החיים המיוחדים בכל מאורם וחיביבותם המיוחדת, רוויה בטל העושר הכללי של האדם הגדול בענקים, ברכת אברהם, חוזרת היא דוקא ע"י שיבה זו להתגלות. "והיה ברכה - בך חותמים"